

KVALITETSPROGRAM OG FLEX-KLASSER

En undersøgelse af implementeringen af regeringens
kvalitetsprogram

Bachelorprojekt 2024

UC SYD Læreruddannelsen i Haderslev
Juni 2024

Udarbejdet af:

Anne Laura Jugert (3029620)

Serena-Lavinia Keshya-Sophie Müller (3029650)

Vejleder:

Sanne-Feldt Rasmussen (SFRA)

Antal anslag: 81.939

Opgaven må bruges til undervisning

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
<i>Problemstilling</i>	4
Afgrænsning af problemformulering	4
Læsevejledning	4
Begrebsafklaring	7
<i>Kvalitetsprogram</i>	7
<i>Flex-klasser</i>	7
<i>Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V.</i>	8
Metodeafsnit	10
<i>Videnskabsteoretisk tilgang</i>	10
<i>Interviews</i>	11
<i>Etiske overvejelser</i>	12
<i>Analysestrategier</i>	12
<i>Metodekritik</i>	12
Forskningsoversigt	13
<i>Unge uden uddannelse</i>	13
<i>Unge uddannelsesvalg</i>	14
Teori	15
<i>Selvbestemmelsesteorien</i>	15
<i>Mestringsforventning</i>	16
<i>Praksisfaglighed</i>	17
Anvendelsesorienteret undervisning	18
<i>Karrierelæring</i>	18
Analyse	19
<i>Frihed under ansvar</i>	19
Mulighed for kortere skoledage til alle skoler	19
<i>Kvalitetsprogram</i>	19
<i>Flex-klasser</i>	20
Fornyelse og slankning af folkeskolens læreplaner	22
<i>Kvalitetsprogram</i>	22
<i>Flex-klasser</i>	24
<i>Mere praktisk undervisning og valgfrihed til de ældste elever</i>	25
Uddannelse og job som nyt fag i 7.-9. klasse og erhvervspraktik til alle	25
<i>Kvalitetsprogram</i>	25
<i>Flex-klasse</i>	28
Diskussion	29
<i>Potentialer og udfordringer</i>	29
<i>Hvad er folkeskolens opgave?</i>	31

Konklusion	33
Litteratur	35
Bilag	39
<i>Bilag 1 - Interviewguide</i>	<i>39</i>
Interviewguide - elever	39
Interviewguide - lærer	40
<i>Bilag 2 - Interview 1: Pædagogisk konsulent</i>	<i>41</i>
<i>Bilag 3 - Interview 2: Afdelingsleder</i>	<i>44</i>
<i>Bilag 4 - Interview 3: Lærere</i>	<i>46</i>
<i>Bilag 5 - Interview 4: Nuværende elever</i>	<i>55</i>
<i>Bilag 6 - Interview 5: Tidligere elever</i>	<i>58</i>

Indledning

I gennem vores studietid har vi gennemført to praktikperioder på en dansk mindretalsskole i Sydslesvig, som driver flex-klasser. Ideen med flex-klasser er, at elevernes udskolingfase forlænges med ét år, og undervisningen primært retter sig mod forberedelsen til afgangseksamen og efterfølgende uddannelsesvalg. Allerede her kan der ses, at flexklasser opfylder nogle af de tiltag, som nævnes i kvalitetsprogrammet "Forberedt på fremtiden II: Frihed og fordybelse - et kvalitetsprogram for folkeskolen" (Regering, 2023).

Kvalitetsprogrammet tager udgangspunkt i folkeskolens uløste udfordringer, der for eksempel er antallet af unge uden tilknytning til uddannelse eller erhverv. Det har blandt andet som formål at forbedre den danske folkeskole med henblik på at styrke elevernes motivation og viden om uddannelse og job (Regeringen, 2023, s.11-12). Dermed kan kvalitetsprogrammet perspektiveres til folkeskolens formål, hvor eleverne skal have mulighed for tilegnelse af kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse (Bekendtgørelse af lov om folkeskolen, 2024, §1, herefter kaldet Folkeskoleloven).

Det er ikke kun folkeskoleloven, som kan være et argument for, hvorfor eleverne i folkeskolen skal forberedes på videre job og uddannelse. Undersøgelsen gennemført af Danmarks Evalueringsinstitut (2021, s. 30-31) viser, at elever har vanskeligheder med at træffe valg angående deres videre karrierevalg og derfor vælger at fortsætte på gymnasiet for at få mere tid til at overveje fremtidige karriere. Forskningen viser, at kun 20 % af eleverne, der i 2022 forlod folkeskolen efter niende klasse, valgte at tage en erhvervsuddannelse (Børne- og Undervisningsministeriet, 2022, s. 1). At flere unge dermed fravælger erhvervsuddannelser, er ifølge Statsministeriet (2022, s. 19-20) et problem, da samfundet har behov for at flere unge vælger at gå denne vej. Ligeledes fremhæves det, at der er opstået en ubalance mellem det boglige, de praktiske og det kreative (Statsministeriet, 2022, s. 20). Det skal der ifølge regeringens kvalitetsprogram rettes fokus mod, idet undervisningen i fremtiden skal tilrettelægges mere praktisk og anvendelsesorienteret (Regering, 2022, s. 18).

Ovennævnte er to af de tiltag, som flexklasser på dette tidspunkt allerede omsætter i praksis. I forlængelse heraf vil vi i vores opgave undersøge, hvordan det teoretiske kvalitetsprogram kan implementeres i praksis.

Problemstilling

Ud fra ovenstående er vi kommet frem til følgende problemstilling:

Hvordan kan flexklasser være en mulig måde at implementere regeringens nye kvalitetsprogram for folkeskolen på?

Afgrænsning af problemformulering

I vores projekt har vi valgt at tage udgangspunkt i “Frihed under ansvar” og “Mere praktisk undervisning og valgfrihed”, som er to ud af de fem overordnede områder, der præsenteres i “Forberedt på fremtiden II: Frihed og fordybelse - et kvalitetsprogram for folkeskolen”.

Baggrund for denne afgrænsning er, at vi vil gå i dybden med disse to områder, da de direkte har indflydelse på læreres praksis. Derudover er disse to punkter bedst egnede til at sammenligne med flex-klasserne og den indsamlede empiri.

Læsevejledning

Formålet med dette projekt er at undersøge, hvordan regeringens kvalitetsprogram “Forberedt på fremtiden II: Frihed og fordybelse - et kvalitetsprogram for folkeskolen” kan omsættes i praksis, og hvordan flex-klasserne kan være et eksempel på denne praktiske implementering.

Indledningsvis redegøres for de centrale begreber “kvalitetsprogram” og “flex-klasser” som forekommer i vores problemformulering, og dermed skabes en fælles referenceramme, da de danner grundlag for hele vores bachelorprojekt. Desuden følger en forklaring af Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. for at give et indblik i, hvordan de danske mindretalsskoler i Sydslesvig drives, og for at kunne sammenholde denne skoleform med de danske folkeskoler i Danmark.

I metodeafsnittet vil vi give et indblik i det videnskabssyn, der danner grundlaget for forståelsesrammen omkring anvendte undersøgelsesmetoder. Videre præsenteres det empiriske grundlag, som i vores opgave består af kvalitative interviews. I forbindelse med empirien redegøres for de etiske overvejelser, vi har forholdt os til. Desuden præsenterer vi de analysestrategier, som vi har anvendt til at bearbejde den indsamlede empiri. Da vores projekt i høj grad baserer på personlige holdninger og ytringer, vil der i afsnittet om metodekritik redegøres for projektets reliabilitet og validitet.

Forskningsoversigten indeholder forskning relateret til unge uden uddannelse og unges uddannelsesvalg. Baggrund for valget af denne forskning er, at der i kvalitetsprogrammet nævnes, at mange unge ikke opnår de nødvendige krav for at blive optaget på en erhvervsuddannelse. Ligeledes angives at 43.000 unge ikke er i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse (Regering, 2023, s. 11). Da der ikke angives konkrete undersøgelser til disse udsagn, har vi valgt at finde forskning, som belægger disse påstande og redegør for undersøgelser gennemført af blandt andet Børne- og Undervisningsministeriet (2021) og (2023b) og PISA (Christensen & Beuchert, 2019). For at få en forståelse for de underliggende årsager til unge uden uddannelse, har vi valgt at inddrage forskning om de unges uddannelsesvalg med afsæt i studier fra Børne- og Undervisningsministeriet (2022) og Danmarks Evalueringsinstitut (2018) og (2021).

I teoriafsnit præsenteres den teoretiske baggrund, der anvendes i den senere analyse. I kvalitetsprogrammet nævnes, at der er brug for at styrke elevernes motivation (Regering, 2023, s.12). Der findes flere forskellige definitioner og teoretiker, som redegør for, hvad motivation er. Ligeledes har forståelsen af motivation ændret sig gennem tiden, hvor der overordnet skelnes mellem de ældre og de nyere motivationsforståelser. De ældre motivationsteorier anser motivation som en faktor ved menneskers personlighed eller som personlighedstræk, altså som en fast størrelse. Da vi ikke anser motivationen til at være statisk, definerer vi motivation ud fra de nye motivationsteorier, som anser motivation som en kvantitativ størrelse og en dynamisk tilstand (Ågård, 2016 s.15). Til det formål redegøres for to af de nyere motivationsteorier. Selvbestemmelsesteorien er udviklet af Richard M. Ryan og Edward L. Deci (2000) og i vores opgave er det oversættelsen af Einar M. Skaalvik og Sidsel Skaalvik (2015), som anvendes til redegørelsen af teorien. Teorien vil blive anvendt til at belyse, hvordan kvalitetsprogrammet og flex-klasserne imødekommer elevernes behov for opfyldelsen af de tre psykologiske behov, og dermed hvad eleverne er indre motiveret for. Mestringsforventninger vil ligeledes belyses af Skaalvik og Skaalvik (2015) med det formål at redegøre for, hvad det betyder at mestre og hvordan læreren kan understøtte eleverne i denne proces. Samlet skal disse to teorier resultere i en forståelse af, hvad elevernes motivation påvirkes af og hvad de er motiveret for.

At undervisningen skal være mere praksisorienteret, motiveret og erhvervsrettet nævnes i flere omgange i kvalitetsprogrammet (Regering, 2023). For at danne et overblik, hvordan disse punkter kan anvendes i praksis, redegøres der for teorien om praksisfaglighed. Til det formål anvendes Danmarks Evalueringsinstituts (2019) definition af begrebet i kombination med Annelise Dahlbæk, Henrik Bjørnemose Andersen og Rachel Zachariassen (2020) forståelse af, hvad praksisfaglig undervisning indebærer.

Videre i kvalitetsprogrammet nævnes, at elevernes viden om job og uddannelse skal styrkes (Regering, 2023, s. 12). Til at belyse, hvordan det kan omsættes i praksis, har vi valgt at anvende teorien om karrierelæring. "Career Learning Theory" blev udviklet af Bill Law (2001) og oversat af Rie Thomsen (2014), som sammen med Børne- og Undervisningsministeriet (2023c) danner grundlaget for redegørelsen af teorien.

De nævnte teorier, den forskning, som er præsenteret i forskningsoversigten samt andre relevante undersøgelser, vil blive anvendt til at analysere både kvalitetsprogrammet og flexklasser. Som beskrevet i "Afgrænsning af problemformulering" har vi valgt at fokusere på de to overordnede temaer "Frihed under ansvar" og "Mere praktisk undervisning og valgfrihed til de ældste elever". Temaet "Frihed under ansvar" vil i vores analyse blive opdelt i to underpunkter: "muligheden for kortere skoledage" og "fornyelse og slankning af læreplaner". Hvert underpunkt starter med en analyse af kvalitetsprogrammets tiltag, hvorefter der følger et afsnit om flex-klassers opfyldelse af disse. Under "kvalitetsprogram" analyseres hvordan tiltagene kan bidrage til at øge elevens indre motivation og hvordan blandt andet omstrukturering af ressourcer og praksisfaglig undervisning kan bidrage til det. Efterfølgende kobles tiltagene til flexkonceptet. Her tages udgangspunkt i beskrevne teorier samt den indsamlede empiri, for at analysere hvordan flexkonceptet stemmer overens med kvalitetsprogrammets tiltag.

Under temaet "Mere praktisk undervisning og valgfrihed til de ældste elever" ses på, hvordan der i kvalitetsprogrammet skal arbejdes med mere tilknytning og forberedelse til erhvervslivet i form af praktik og karrierelæring. Her analyseres kvalitetsprogrammet med udgangspunkt i teorien om karrierelæring, samt motivationsteorier. Her anvendes karrierelæring- og motivationsteorier, samt relevant forskning, for at analysere relevansen af tilknytningen til erhvervslivet. Efterfølgende analyseres, med afsæt i indsamlet empiri og teorien om karrierelæring, hvordan flexkonceptet arbejder med elevernes forberedelse på erhvervslivet og deres karrierelæring.

I diskussionen ses der med afsæt i vores analysefund på de potentialer og udfordringer, der kan ligge i implementeringen af flexkonceptet. Vi perspektiver ligeledes konceptet til en dansk kontekst og vurderer, hvordan det kan relateres og praktisk set implementeres på en skole, som er underlagt den danske folkeskolelov. Da både kvalitetsprogrammet og flexkonceptet sætter fokus på elevernes forberedelse til videre uddannelse, diskuterer og vurderer vi afslutningsvis, med afsæt i Folkeskolens formål og forskning beskrevet i forskningsoversigten, hvad folkeskolens opgave er eller burde være (Folkeskoleloven, §1).

I den sidste del af opgaven vil der, med afsæt i vores analysefund og diskussion, svares på vores problemformulering. Der konkluderes i forlængelse heraf, hvordan flex-klasser kan være en mulig måde at implementere regeringens kvalitetsprogram på.

Begrebsafklaring

Kvalitetsprogram

Baggrunden for vores projekt er kvalitetsprogrammet "Forberedt på fremtiden II: Frihed og fordybelse - et kvalitetsprogram for folkeskolen" som regeringen har udgivet den 11. oktober 2023, og som forventes realiseret i løbet af de kommende fire skoleår (Børne- og Undervisningsministeriet, 2024). Regeringens udspil består af 35 tiltag, der skal anvendes i folkeskolen, og som overordnet opdeles i fem kategorier: frihed under ansvar, mere praktisk undervisning og valgfrihed til de ældste elever, mere indflydelse til skolebestyrelserne, stærkere fællesskab i klassen og et styrket lærerværelse (Regeringen, 2023, s. 6-7). Det overordnede formål med kvalitetsprogrammet er forbedring af folkeskolens kvalitet. Det skal ske ved at motivere eleverne til fordybelse og læring, samtidigt med at forberede til videre uddannelse (Regering, 2023, s. 8). De nuværende Fælles Mål og læreplaner skal slankes og fremover skal der være fokus på det centrale kernestof. Dermed kan læreren tilrettelægge undervisningen mere fleksibel og tilpasset til elevernes forudsætninger og interesser (Regering, 2023, s. 18). Der skal også være mulighed for etablering af kortere skoledage, hvor de frivillige ressourcer blandt andet kan anvendes til to-voksenundervisning (Regeringen, 2023, s. 16). Et andet fokuspunkt i regeringens udspil er at støtte eleverne i at træffe velovervejede valg vedrørende deres videre uddannelse efter 9. klasse. Her skal der i skolerne arbejdes med mere praktik og tilknytning til lokalsamfundet. Intentionen er at imødegå udfordringen om, at en del unge ikke fortsætter i uddannelse efter de afslutter folkeskolen (Regeringen, 2023, s. 23).

I vores opgave vil "Forberedt på fremtiden II: Frihed og fordybelse - et kvalitetsprogram for folkeskolen" fremover blive forkortet til kvalitetsprogram.

Flex-klasser

I 2014 blev der i Slesvig-Holsten, Tyskland, implementeret en ny lov om, at der i folkeskolen kan etableres en fleksible overgangsfase, hvor elevernes udskolingsforløb forlænges med ét år (Bekendtgørelse af lov om Schleswig Holsteinisches Schulgesetz, § 43, stk. 3, herefter kaldet SchulG). Hos Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. blev flex-klasserne implementeret i 2017 af den pædagogiske konsulent for job og uddannelse (herefter kaldet

pædagogisk konsulent). I dag drives flex-klasser på i alt tre skoler og omtales som 8x, 9x og 9x plus, som tydeliggør det ekstra år, eleverne har (Interview 1, bilag 2).

Flex-klasserne er organiseret som mindre klasser, der i gennemsnit består af 12-16 elever. Deltagelsen i flex-klasserne er frivillig og sker efter ønske fra elev og forældre og efter godkendelse af skoleledelsen. Målet er, at eleverne oplever succes og motivation for læring, især når de oplever, at deres skolegang har været præget af nederlag med eventuel skoletræthed som følge (Interview 1, bilag 2 og interview 2, bilag 3). Med flex-klasserne, skal der genereres en model, der giver alle elever de optimale betingelser for at gennemføre deres skolegang samt bestå folkeskolens afgangseksamen. Samtidigt skal det forberede eleverne yderligere på deres kommende uddannelses- og erhvervsmæssige muligheder. Det gør skolen ved at arbejde med forskellige uddannelsesforberedende aktiviteter. Blandt andet er der obligatoriske praktikperioder på i alt 10 uger fordelt på de tre år, samt mulighed for ekstra-praktikdage. Desuden arbejdes der med udviklingen af elevens personlige, sociale og metodiske kompetencer (Interview 1, bilag 2 og interview 3, bilag 4).

De ovenstående punkter blev fastholdt i et internt koncept, som den pædagogiske konsulent har udviklet. Derfor vil der i vores opgave refereres til flexkonceptet, hvis vi tager udgangspunkt i den overordnede struktur og tilrettelæggelsen af flex-klasserne (Interview 1, bilag 2).

Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. (herefter kaldet Skoleforening) er en organisation, som driver et privat skolesystem, der i år 2024 består af 55 dagtilbud og 40 skoler, heraf to med gymnasial overbygning (Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V., 2024).

Organisationen får både tilskud fra Tyskland og Danmark, hvor det er Sydslesvigudvalget, der kan yde økonomisk tilskud til pædagogiske og kulturelle formål i Sydslesvig og virker som bindeled mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Folketinget (Bekendtgørelse af lov om Sydslesvigudvalget og visse tilskudsordninger for det danske mindretal i Sydslesvig, 2016).

Skoleforeningen blev grundlagt den 5. maj 1920 af en gruppe dansksindede forældre efter grænsedragningen i 1920, hvor Sydslesvig forblev en del af Tyskland. Baggrunden for grundlæggelsen var at sikre en dansk skolegang for børnene i det danske mindretal i Tyskland. Skoleforeningen begyndte med at etablere skoler i samme år, og i 1922 fulgte de første dagtilbud. I dag driver Skoleforening desuden institutioner som Center for Undervisningsmidler, Jaruplund Højskole og Pædagogisk Psykologisk Rådgivning. Formålet

med Skoleforeningen er at bevare og styrke det danske sprog, kultur og identitet og retter sig til alle dansksindede i Sydslesvig (Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. & Sydslesvigudvalget, 2023, s. 2-3).

Retsligt er Skoleforeningen og dens tilhørende skoler underlagt tysk lovgivning og anses som statsligt anerkendt erstatningsskoler. Dermed er de berettiget til at give karakter, afholde prøver og udstede eksamensbeviser, som både anerkendes i Tyskland og Danmark. Da de er statslig anerkendt, skal de opfylde nogle af de samme krav, som offentlige skoler skal opfylde. For de danske skoler i Sydslesvig omfatter disse krav blandt andet, at undervisning i faget tysk skal svare til det niveau på de offentlige skoler i Tyskland, og at eleverne skal have mulighed at opnå de tyske afgangseksamener "Erster allgemeinbildender Schulabschluss" (ESA) efter 9. klasse og "Mittlerer Schulabschluss" (MSA) efter 10. klasse (SchulG, §116). En anden faktor, som er væsentligt ved erstatningsskoler, er ifølge §15 SchulG, at skolerne kan fravige læringsmål, læringsindhold, undervisningsforløb og organisationsformer som de offentlige skoler er bundet til. Det er grunden til, at Skoleforeningen har mulighed for at drive skolerne med udgangspunkt i dansk pædagogik. I "Vedtægter for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V." fra 2023 defineres der i §3, at den danske pædagogik forstås som "det pædagogiske grundlag og menneskesyn, som til enhver tid defineres i danske love og retningslinjer for dagtilbud, skole (inkl. gymnasial overbygning og skolefritidsordning) og under de ansvarlige ministerier" (Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V., 2023, s. 2). Dette understøttes af §5, som beskriver skolernes opgave:

(1) Skolen skal i samarbejde med forældrene give mulighed for at børn og unge udvikler viden og færdigheder og motivere dem til at lære mere. Skolen skal gøre børn og unge fortrolige med dansk og tysk kultur og historie samt bidrage til forståelse for andre kulturer. Skolen skal fremme børn og unges forståelse af samspillet mellem menneske og natur. Skolen forbereder dem til videre uddannelse. I den gymnasiale overbygning gives det nødvendige grundlag for videregående studier. (2) Skolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så børn og unge udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle. (3) Skolen forbereder børn og unge til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele daglige liv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati. (Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V., 2023, s. 2-3)

Det kan holdes sammen med indholdet af §1 i den danske folkeskoles formålsparagraf:

§ 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling. (Folkeskoleloven, §1)

Her kan der ses en overensstemmelse af disse to beskrivelser af skolens opgave i forholdsvist den danske folkeskole og skoler drevet af Skoleforening. Dermed kan der understreges, at Skoleforeningen har som formål at danne og uddanne eleverne i tæt tilknytning til den danske folkeskoles værdier og lovmæssige grundlag.

Metodeafsnit

Videnskabsteoretisk tilgang

Vores opgave tager udgangspunkt i såvel en fænomenologisk som en hermeneutisk tilgang. Fænomenologien beskæftiger sig med menneskers livsverden og ønsker at analysere fænomener via det enkelte individs oplevelse af disse (Jacobsen et al., 2020, s. 295). Formålet med en fænomenologisk tilgang er at beskrive et fænomenets essens ved at gå fra enkelte subjektive udtryk til en fælles mere almen forståelse af fænomenet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 49). Vi vil gerne undersøge fænomenet "flex-klasser" og både se på flex-klasser ud fra ledere, lærere og elevernes perspektiver. I fænomenologien arbejdes der med fire trin: epoché, fænomenologisk reduktion, imaginær variation og syntese. I epochéen skal der ses på fænomenet uden fordomme og uden forhåndsantagelser. Det gør vi i vores projekt blandt andet ved at stille åbne spørgsmål for at komme frem til en så objektiv beskrivelse af fænomenet, som muligt. Ved den fænomenologiske reduktion undersøger vi forskellige personers relationer og erfaringer med fænomenet flex-klasser. Det tredje trin handler om at se på fænomenet ud fra forskellige positioner og perspektiver, hvilket vi omsætter i det vi blandt andet inddrager forskellige aktører fra flex-klasse-konceptet. For at lave en syntese af de foregående tre trin, vil vi inddrage de forskellige perspektiver i vores opgave og prøve at give et bud på, hvad fænomenet flex-klasser indebærer (Høyen & Brinkkjær, 2018, s. 106-109).

Da vores empiri og analyse tager udgangspunkt i vores individuelle subjektive forforståelse og vi fortolker det ud fra en forhåndsviden, vil vi ikke komme frem til en fuldstændig objektiv viden. Så på den måde inddrages også det hermeneutiske perspektiv (Høyen & Brinkkjær, 2018, s. 82).

Interviews

For at få forskellige vinkler og perspektiver på fænomenet flex-klasser har vi valgt at indsamle empirien kvalitativt. Til dette formål har vi gennemført kvalitative interviews med ledere, konsulent og lærere, som er tilknyttet flex-klasserne, samt elever som enten er, eller har været, i flex-klasser. Vi har valgt at gennemføre interviewene med leder, konsulent og eleverne som semistruktureret. Ved semistrukturerede interviews besluttes i forvejen, hvilke emner der skal bearbejdes. I de semistrukturerede interviews kan der afviges fra interviewspørgsmålene, og dermed give plads til respondenternes egne input til emnerne. Semistrukturerede interview udføres som regel på basis af en interviewguide, som i en vis grad kan være styrende for interviewene, da det sætter rammerne for, hvilke emner interviewet skal bearbejde (Tanggaard & Brinkmann, 2020, s. 42-47). Vi har valgt at anvende interviewguides i forbindelse med de gennemførte interviews, som der kan ses udvalgte eksempler på i bilag 1. Disse guides blev designet på forhånd, hvor vi udarbejdede og inddelte nogle spørgsmål i relevante emner, herunder: en introduktion til interviewet og emnet flexklasser, tilrettelæggelsen af flex-klasser, personlig holdning, samt en fremtidsudsigt. Formålet med det er at kunne sammenholde forskellige respondenters udsagn til de udvalgte emner.

Vores respondenter blev udvalgt efter kriterierne om at opnå teoretisk, praktisk og holdningsbaseret viden om flexkonceptet. For at belyse den teoretiske baggrund af konceptet gennemføres et interview med den pædagogiske konsulent, som har været med til at udarbejde flexkonceptet og stadig er ansvarlig for konceptets virke (bilag 2). Interviewet med afdelingslederen blev gennemført med formålet at få informationer om, hvordan flexkonceptet omsættes på de enkelte skoler (bilag 3). Interviewene med nuværende og tidligere elever blev gennemført med det formål at få indblik i deres personlige erfaringer med konceptet (bilag 5 og bilag 6).

For at kunne belyse forskellen mellem det teoretiske koncept og den praksis, der udspiller sig på skolerne, inddrages lærernes konkrete erfaringer med flexkonceptet (bilag 4). Med henblik på at få forskellige lærerperspektiver har vi gennemført skriftlige, strukturerede interviews, hvor lærerne har fået tilsendt nogle spørgsmål. I modsætning til de semistrukturerede interviews er der hos de strukturerede interviews ikke plads til, at respondenterne kommer med eget input til andet end de stillede spørgsmål (Tanggaard & Brinkmann, 2020, s. 39-41). Valget om at gennemføre strukturerede interviews blev truffet med udgangspunkt i at få forskellige svar, hvilket er nemmere, hvis interviewet foregår skriftligt. Desuden valgte vi at gennemføre strukturerede interviews med lærerne, da vi

kendte dem personligt fra vores praktikforløb og vurderede, at de ville kunne komme med konkrete og præcise svar. På samme måde, som vi anvendte en interviewguide til de semistrukturerede interviews, har vi valgt at inddele spørgsmålene i en række overordnede emner, for at kunne sammenholde dem med udsagn fra de andre respondenter.

Etiske overvejelser

Ved indsamlingen af empirien har vi været opmærksomme på de etiske aspekter, som følger med, hvis genstanden i undersøgelser er individer og deres personlige oplevelser og erfaringer (Brinkmann, 2020). I alle gennemførte interviews blev respondenterne informeret, at interviewet vil anonymiseres og deres identitet sløres, så de ikke kan genkendes på baggrund af deres svar, samt at interviewene kun bruges til projektet og slettes efterfølgende. Eftersom nogle af vores adspurgte elever var mindreårige, har vi indhentet skriftligt samtykke af forældrene, for at gennemføre interviewene. For at anonymisere medvirkende elever, vil de i opgaven omtales som elev 1, elev 2 og elev 3. Af samme årsag refereres til lærerne som lærer 1-4.

Analysestrategier

For at analysere indsamlet empiri, anvendes forskellige analysestrategier.

De semistrukturerede interviews med den pædagogiske konsulent, afdelingslederen og eleverne blev transskriberet, hvilket betyder at det mundtlige interview oversættes til tekst. Vi har valgt at nedskrive respondenternes talte sprog og undladt at fremhæve tonefald, toneleje, præcise angivelser af tid og fyldord som for eksempel "øh", da vi kun var interesseret i det indholdsmæssige af det, der blev sagt (Tanggaard & Brinkmann, 2020, s. 50-52). Formålet med denne transskribering er at kunne citere respondenternes udsagn. De direkte citater vil kunne genfindes i de vedhæftede bilag, hvor de er markeret med grøn. Vi har valgt at reducere nogle af respondenternes svar, derfor vil der i bilagene ikke genfindes alle fuldstændige transskriberede interviews, men kun relevante uddrag, som anvendes i vores opgave. I analysen og diskussionsafsnittet vil vi desuden meningskondensere og meningsfortolke udvalgte responser, for at reducere og sammenfatte de mest væsentlige udsagn (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 269-272).

Metodekritik

Den kvalitative tilgang i undersøgelser kan have den fordel, at det er muligt at opnå indsigt i konkrete personlige holdninger og erfaringer af undersøgelsens genstandsfelt. I vores undersøgelse er genstandsfeltet blandt andet lærerens tilrettelæggelse af undervisningen og

deres subjektive holdninger til flex-klasserne. Den dermed forbundne ulempe er, at undersøgelsen ikke er objektiv i den forstand, at man ikke kan generalisere undersøgelsens fund. Det har ligeledes en påvirkning på undersøgelsens validitet og reliabilitet (Brinkmann, 2014, s.183).

Reliabilitet drejer sig om en undersøgelses pålidelighed. Den interviewede person vil næsten aldrig fortælle det samme igen, hvilket fører til at reliabiliteten bliver lavere (Brinkmann, 2014, s.184; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 317-318). Ligeledes kan der argumenteres for, at respondenterne ikke nødvendigvis behøver at sige sandheden. Reliabilitet øges i vores projekt, da alle læreres og elevers svar indeholder gennemgående elementer, og vi på baggrund af det bedømmer at udsagnene er korrekte. Når der i den sammenhæng tales om reliabilitet, skal det fremhæves, at den tolkning, som sker i relation til analysen af empirien, bliver tolket af interviewereren. For at skabe transparens har vi valgt at vedhæfte konkrete uddrag af interviewet og ikke udelukkende meningsfortolke respondenternes udsagn. Vi har begge været inde over transskriberings- og meningsfortolkningsprocessen, så tolkningerne kunne sammenlignes, hvilket kan modvirke en subjektiv fortolkning og dermed bidrage til projektets reliabilitet (Bak, 2017, s. 64-65).

Validitet i en kvalitativ undersøgelse handler om, i hvor høj grad der blev undersøgt det, der var formålet, altså gyldigheden (Bak, 2017, s. 65-66). Formålet for vores interviews var at opnå teoretisk, praktisk og holdningsbaseret viden om flexkonceptet. Disse formål vurderer vi at have opfyldt med vores undersøgelse, da vi i vores interviewguide har formuleret spørgsmål angående de forskellige emner, dog uden at stille for konkrete spørgsmål. Det skulle være med til at respondenterne kunne komme med uddybende svar på spørgsmålene, uden at vi begrænser deres svarmuligheder på forhånd.

Forskningsoversigt

Unge uden uddannelse

Børne- og Undervisningsministeriet (2021, s. 14) har i deres undersøgelse af året 2019 konkluderet, at omkring 10 procent af eleverne afsluttede grundskolen uden at aflægge alle de obligatoriske 9.-klasseprøver. Da der i 2015 blev indført optagelseskrav til en række ungdomsuddannelser, er det for disse elever sværere at blive optaget på en ungdomsuddannelse. Omkring 30 procent af eleverne, som ikke har aflagt alle 9.-klasseprøverne, er ikke indskrevet på en uddannelse 15 måneder efter afsluttet grundskole.

For de elever, der har aflagt alle 9.-klasseprøverne, er det til sammenligning omkring 5 procent, der ikke er indskrevet på en uddannelse efter 15 måneder (Børne- og Undervisningsministeriet, 2021, s. 40-45). Den 1. oktober 2022 var der 43.000 unge mellem 15 og 24 år, der hverken havde tilknytning til en uddannelse eller arbejdsmarked (Børne- og Undervisningsministeriet, 2023b). I den politiske "Aftale om bedre veje til uddannelse og job" fremhæves målsætningen, at mindst 90% af de 25-årige i 2030 skal have gennemført en ungdomsuddannelse, og at andelen af unge op til 25 år, som ikke har tilknytning til uddannelse eller arbejdsmarkedet, skal være halveret (Regeringen, 2017, s. 29). Ses der på PISA undersøgelsen fra 2018 var der 25,3% af de danske elever, der ikke umiddelbart forventer at afslutte en uddannelse eller ikke har svaret på spørgsmålet, om de forventer at afslutte en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse (Christensen & Beuchert, 2019, s.163).

Sammenfattende kan det understreges, at der er en del unge, der forlader skolen uden en folkeskoleeksamen, som kan mindske sandsynligheden for at blive optaget på en ungdomsuddannelse. Ligeledes er der en del unge, der ikke er tilknyttet til uddannelse eller arbejdsmarked efter at have afsluttet grundskolen. I kvalitetsprogram kalder regeringen blandt andet dette for folkeskolens uløste udfordringer og at kvalitetsprogrammet skal være med til at løse disse (Regeringen, 2023, s. 11).

Unge uddannelsesvalg

I de seneste år har der været en tendens til, at flere unge vælger de gymnasiale uddannelser frem for erhvervsuddannelser. Dette omtales også i statsministeriets regeringsgrundlag, som ser det som et problem, da samfundet har brug for, at flere unge vælger en erhvervsuddannelse (Statsministeriet, 2022, s.19-20). I 2022 valgte kun 20 procent af eleverne, der forlod folkeskolen efter niende klasse, at fortsætte på en erhvervsuddannelse (Børne- og Undervisningsministeriet, 2022, s.1).

Danmarks Evalueringsinstitut (2021) har gennemført en undersøgelse af, hvordan elevernes valgproces af ungdomsuddannelse foregår, og hvilke faktorer der spiller en rolle ved valget af ungdomsuddannelsen. Undersøgelsen viser, at 9 ud af 10 gymnasieelever allerede i 8. klasse har besluttet sig for at fortsætte på gymnasiet. Ud af de elever i 8. klasse, som havde planer om at vælge en erhvervsuddannelse, begyndte kun halvdelen at gå denne vej efter folkeskolens afslutning (Danmarks Evalueringsinstitut, 2021, s. 28).

Derudover er der omkring halvdelen af elever, som afslutter 9. klasse, der vælger at fortsætte i 10. klasse. Eleverne bruger dette ekstra år til at blive mere klar til den efterfølgende uddannelse. Også her er der en tendens til, at eleverne foretrækker den gymnasiale vej frem for den erhvervsrettede vej, efter afsluttet 10. klasse (Danmarks

Evalueringinstitut, 2018, s. 9-10). Desuden nævnes der, at unge vælger karriere efter interesse og det giver vanskeligheder, hvis de ikke har kendskab til egne interesser, hvor en del vælger en gymnasial uddannelse for at have mere tid til at overveje fremtidige karrierevalg (Danmarks Evalueringinstitut, 2021, s. 30-31).

Teori

I det følgende afsnit beskrives de teorier, der vil blive anvendt i projektets analyseafsnit.

Selvbestemmelsesteorien

Ryan og Deci (2000, s. 55) skelner mellem to typer motivation: indre og ydre motivation. Indre motivation opstår, hvis en aktivitet eller opgave opleves som interessant og giver en følelse af glæde og tilfredsstillelse. Det afgørende er, at disse følelser ligger i selve aktiviteten, der udføres, og ikke i nogle eksterne stimuli. Elevernes læring øges, hvis de er indre motiveret og for at opnå denne indre motivation, skal nogle grundlæggende psykologiske behov dækkes (Ryan & Deci, 2000, s. 57). Disse behov, som beskrives i "Self-Determination Theory", på dansk selvbestemmelsesteorien, er selvbestemmelse, samhørighed og kompetence (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 51-53).

Selvbestemmelsesbehovet drejer sig om følelsen af at have kontrol over sit eget liv. Elever vil opleve selvbestemmelse, hvis de føler, at de har indflydelse på undervisningen. Denne indflydelse kan handle om, at læreren tager højde for elevernes input, giver eleverne plads til aktivt at forholde sig til undervisningens indhold samt at skabe undervisning, som eleverne kan se mening i. Samhørighed går ud på at indgå i positive relationer, hvor man føler sig respekteret og anerkendt. For at opfylde elevernes behov om samhørighed, skal lærer etablere et klassemiljø, hvor alle elever føler sig set og som en værdifuld del af fællesskabet. Kompetencebehovet handler om at føle sig i stand til at udføre de opgaver, man står over for. Læreren skal have viden om elevernes forudsætninger og tilpasse undervisningsaktiviteter og metoder for at understøtte eleverne i at føle sig kompetente (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 53-56).

Modsat er den anden type, den ydre motivation, præget af udefrakommende faktorer, og de aktiviteter der udføres, løses på grund af den medfølgende konsekvens. I skolesammenhæng vil de ydre motivationsfaktorer være karakter, ros eller straf og forventninger fra lærere eller forældre (Ryan & Deci, 2000, s. 54).

I skolekontekst kan viden om indre og ydre motivation anvendes af læreren til at tilrettelægge en undervisning, der har fokus på elevernes motivation. Undervisning, der tager højde for elevers indre motivation, kan have en positiv indflydelse på elevernes læring og trivsel (Ryan & Deci, 2000, s. 55-57).

Mestringsforventning

Begrebet mestringsforventning betegner den forventning elever har til at kunne udføre en bestemt opgave. Et eksempel kunne være, at en elev får en opgave i matematikundervisningen, hvor der skal fremstilles et diagram over en undersøgelse af antal søskende i klassen. Her vil nogle elever forvente, at de kan klare denne opgave, mens andre måske tvivler på det. Derved kan der inddeles, at eleven har en høj eller en lav mestringsforventning til denne opgave. Selve forventningen eleven har til en given opgave på det pågældende tidspunkt, påvirkes ifølge Skaalvik og Skaalvik (2015, s.13) af forskellige faktorer: Hvilke opgaver eleven bliver bedt om at udføre, hvilke arbejdsforhold de har, hvor lang tid der er afsat til arbejdet og hvilke hjælpemidler eleverne har til rådighed.

Mestringsforventninger beskrives som noget, der bliver etableret over tid som summen af ens erfaringer, og disse har fire kilder. For det første er det tidligere erfaringer, man har gjort på et bestemt område, og de succeser eller nederlag, man har oplevet. For det andet er det andenhåndsoplevelser, altså det andre elever oplever med en bestemt opgave eller den feedback de får. For det tredje er det verbal feedback fra læreren, både negativ og positiv. Og for det fjerde er det fysiske fornemmelser, der opstår i forlængelse af at skulle løse en opgave. Det kan eksempelvis være hjertebanken eller andre ubehagelige eller positive fornemmelser som glæde (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 15-18).

Idet elevens mestringsforventning er afhængig af situationen og opgavekonteksten, kræver det, at undervisningen og opgaverne eleverne får, er tilpasset til den enkelte elevs forudsætninger. Der kan være variation i elevens mestringsforventninger fra fag til fag, og indenfor et fag, afhængigt af hvilke opgaver der arbejdes med (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s.14).

Forskning viser, at elever med store mestringsforventninger vil se en større værdi i at arbejde med opgaverne, de vil yde en større indsats og være mere udholdende, når de møder udfordringer (Schunk & Mullen, 2012).

Praksisfaglighed

Praksisfaglighed blev introduceret i 2018 i forbindelse med politiske aftaler om en styrket praksisfaglighed i skolen (Regering, 2018). Der findes ingen entydig definition af begrebet praksisfaglighed, dog er der en forståelse af, at praksisfaglighed omfatter følgende elementer:

- ”1. Kroplige og aktive aktiviteter
2. Problembaseret og anvendelsesorienterede aktiviteter
3. Aktiviteter med fokus på fremstilling af et produkt
4. Aktiviteter der er erhvervsrettet eller rettet mod en virkelig praksis uden for skolen” (Danmarks Evalueringsinstitut, 2019, s. 5).

Det overordnede politiske formål med indførelsen af praksisfaglighed i folkeskolen var at imødekomme samfundets behov for, at flere unge vælger en erhvervsuddannelse. Der fremhæves, at der er opstået en ubalance mellem det boglige, det praktiske og det kreative indhold, hvor de to sidstnævnte fylder for lidt. Dette kan være en af grundene til, at flere elever vælger at tage en gymnasial uddannelse frem for en erhvervsuddannelse (Statsministeriet, 2022, s.20).

Praksisfagligheden kan implementeres på forskellige måder i undervisningen, hvor læreren kan indtænke syv elementer:

1. Udgangspunkt for undervisningen er løsning af konkrete opgaver
2. Produktionsorientering: Man skaber et produkt, der kan anvendes
3. Fokus på innovation og nye måde at arbejde på
4. Oplæring i og træning af håndværksmæssige/praktiske færdigheder
5. Elevstyring og elevansvar for arbejdsprocessen og dele af den
6. Sammenhængende arbejdsproces fra stillet opgave til færdige resultat
7. Aktiviteter, der skaber oplevelser, som foregår både i og uden for skolen, og som fx inddrager virksomheder, erhvervsskoler og interesseorganisationer fra skolens lokalområde. (Dahlbæk et al., 2020, s. 34)

Anvendelsesorienteret undervisning

Anvendelsesorienteret undervisning er en mulighed for læreren at arbejde mere praksisfagligt. Det handler om, at den viden, færdigheder og kompetencer, som eleverne tilegner sig gennem undervisningen, skal anvendes i specifikke kontekster. Der nævnes fire overordnede kontekster, som der kan arbejdes ud fra: arbejdsmarked, uddannelse, samfund og hverdag (Dahlbæk et al., 2020, s. 31-33).

Hvis et praksisfagligt forløb er rettet mod arbejdsmarkedet, arbejdes der med, hvordan eleverne erhverver sig viden, færdigheder og kompetencer i relation til erhverv, og hvordan forløbet kan være forberedende for et selvstændigt karrierevalg. Når der fokuseres på uddannelse, så vil der arbejdes med studieforberelementer og udvikling af kompetencer til at foretage valg indenfor dette område. Anvendelsesområdet samfund skal forberede eleverne på at være aktive medborgere i et demokratisk samfund. Til sidst så vil et forløb som retter sig mod hverdagen handle om, at eleverne opnår viden og kompetencer til at kunne mestre deres hverdag, herunder kan der eksempelvis arbejdes med udvikling af selvværd (Dahlbæk et al., 2020, s. 32-33).

Karrierelæring

Ifølge Børne- og Undervisningsministeriet (2023c) omhandler begrebet karrierelæring, at eleverne lærer at forstå sig selv, samt de valgmuligheder, de har i forbindelse med uddannelses- og karrierevalg. Formålet med karrierelæring er, at eleverne får et kvalificeret grundlag for at kunne træffe et valg angående deres videre uddannelses- og karrierevalg og får støtte til denne proces. Karrierelæring omfatter ligeledes, at eleverne får mulighed for at afprøve egne evner gennem for eksempel praktikperioder. I undervisningen kan karrierelæring komme til udtryk, idet læreren relaterer fagenes indhold til en verden udenfor skolen og forskellige karrierer (Børne- og Undervisningsministeriet, 2023c).

Bill Law (2001) har udarbejdet "Career Learning Theory", som kan anvendes, når eleverne skal vejledes eller lære om karriere. I en dansk kontekst oversættes denne teori af Rie Thomsen (2014) og hendes oversættelse vil der i videre opgave tages udgangspunkt i. Teorien bygger på en taksonomisk tænkning om læring, hvor der redegøres for forskellige niveauer for karrierelæring: at opdage, at filtrere/ordne, at fokusere og at forstå. At opdage indebærer, at eleverne får konkrete oplevelser, informationer og indtryk, som danner grundlag for de næste niveauer. Det at ordne vil betyde, at der arbejdes med, at eleverne reflekterer over egne oplevelser. Læreren fungerer på dette niveau som vejleder, der skal stille reflekterende spørgsmål. Når eleverne skal arbejde med at fokusere betyder det, at

eleverne udvikler kendskab til egne styrker, udfordringer og værdier inden for konkrete fagområder. Til sidst så vil det at forstå dreje sig om, at eleverne har et overblik over forskellige arbejdssituationer, og hvordan de selv fungerer i disse. Når eleverne er på det sidste niveau, har de haft mulighed for at reflektere over, hvad de gerne vil arbejde med, og på baggrund af det træffe kvalificerede beslutninger om deres fremtid (Thomsen, 2014, s. 12; Børne- og Undervisningsministeriet, 2023c).

Analyse

I det følgende vil beskrive teorier og empiri danne grundlag for analysen af kvalitetsprogrammets udvalgte punkter og flexkonceptet.

Frihed under ansvar

Mulighed for kortere skoledage til alle skoler

Kvalitetsprogram

Et af tiltagene under "Frihed under ansvar" er, at der skal være mulighed for kortere skoledage til alle skoler (Regering, 2023, s. 16). Et rammeforsøg fra skoleårene 2017/18 til og med skoleåret 2019/20 har undersøgt, hvordan eleverne trives, hvis skolerne får endnu mere frihedsgrader til tilrettelæggelsen af skoledagen og tilhørende kortere skoledage. Forsøget viser, at omorganiseringen af skoledagen kan have indflydelse på elevernes motivation (Epinion & Pluss, 2020, s. 41-43). Dette bekræftes ligeledes af Danmarks Evalueringsinstitut (2023), som igennem et aktionslæringsprojekt har konkluderet, at elever føler mere motivation, hvis undervisningen er varieret. Dette kan holdes op mod selvbestemmelsesteorien (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 53-56). Der kan argumenteres for, at en mere varieret undervisning, der tager afsæt i elevernes individuelle behov og forudsætninger, understøtter elevernes kompetencebehov. Eleverne vil bedre være i stand til at udføre opgaver, hvis disse er tilpasset deres forudsætninger. Ligeledes opfyldes elevernes selvbestemmelsesbehov, hvis der arbejdes med en mere varieret undervisning, der tager højde for elevernes input, og giver dem mulighed for at se mening i det de lærer (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 53-56). Det er således vigtigt, at læreren indtænker variation i undervisningsplanlægningen for at imødekomme elevernes psykologiske behov. For at skoledagen kan blive mere varieret og motiverende, foreslår regeringen at afkorte den samlede undervisningstid fra 0.- 9.klasse med i alt 190 klokketimer (Regering, 2023, s. 16). Dette forslag kan i praksis omsættes ved anvendelse af §16b-16e i Folkeskoleloven. Heri fremgår det, at den understøttende undervisning kan fravige reglerne om mindstevarighed af

undervisningstiden, hvis det erstattes med andre aktiviteter, som kræver samme ressourcer, og samtidig sikrer elevernes faglige udvikling (Folkeskoleloven, §16). 95% af de skoler, som har anvendt de udvidede frihedsgrader, har brugt de frivillige ressourcer til at gennemføre to-voksenundervisning (Børne- og Undervisningsministeriet, 2023a, s. 26). Undervisning, der tilrettelægges som to-voksenundervisning, kan være med til at støtte elevernes indre motivation. Det kan være tilfældet, da lærerne har mere tid per elev og dermed bedre kan vejlede og understøtte eleven i læringsprocessen. I det tilfælde vil eleven have mulighed for at føle sig mere kompetent, da det er muligt at løse opgaverne med den nødvendige støtte, og dermed vil kompetencebehovet blive dækket. Der kan også argumenteres for, at to-voksenundervisning kan tilrettelægges mere varieret og differentieret, da eleverne for eksempel kan undervises i mindre grupper for at imødekomme deres individuelle forudsætninger og niveau. Dette kan ligeledes resultere i, at samhørighedsbehovet styrkes, idet der etableres et klasse miljø, hvor alle elever føler sig set og anerkendt (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 53-56).

Flex-klasser

Eftersom elevernes udskolingsfase i flex-klasserne forlænges med et år, kan antallet af timer i udskolingen fordeles på tre i stedet for to år. Det resulterer i, at flex-klasserne har færre undervisningslektioner om ugen end de almene udskolingsklasser. Elev 1 ytrer, at det at have kortere skoledage, er noget af det bedste ved at være i flex-klassen (Interview 4, bilag 5). Eleverne i flex-klasserne kan have vanskeligheder, som hindrer dem i at trives i den almene folkeskoleklasse. Disse udfordringer kan blandt andet være koncentrationsbesvær og andre særlige behov (Interview 3, bilag 4). Hvis eleverne ikke skal være i skole i længere end maksimalt seks lektioner, mindskes risikoen for at undervise eleverne sent på dagen, hvor de ikke længere kan holde koncentration. I vores praktik oplevede vi på egen hånd, hvordan det kan være at undervise elever i deres sidste lektion. I de almindelige klasser, hvor vi havde en lektion i 7. time, vidste vi på forhånd, at eleverne ikke var i stand til at holde koncentrationen i længere tid. I flex-klassen gav det eleverne, at de i gennemsnit kun havde 5 lektioner om dagen, og vi kunne gå ud fra, at eleverne også i deres sidste time var i stand til at arbejde mere koncentreret.

Flere lærere tilrettelægger undervisningen i en flex-klasse mere varieret, idet de blandt andet arbejder med emnerne på en anden måde end i de almene klasser. Lærer 3 påpeger, at der er mere fleksibilitet i undervisningsmetoderne, hvilket kan indebære en mere varieret dagligdag og en mere praktisk tilgang til undervisningen (Interview 3, bilag 4). Holdes det sammen med selvbestemmelsesteorien, kan der fremhæves, at lærerne i flex-klasserne

arbejder på en måde, der bedre imødekommer elevernes psykologiske behov. Elevernes selvbestemmelsesbehov bliver opfyldt, idet der er mere variation i undervisningen, og eleverne gennem den praktiske tilgang til undervisningen bedre kan se meningen i det lærte. Ligeledes opfyldes kompetencebehovet, da lærerne har mere tid til at arbejde med indholdet, og undervisningen tilrettelægges ud fra mere fleksible undervisningsmetoder (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 53-56).

I flex-klasserne er der som regel så få lærere som muligt, der skal varetage al undervisning (Interview 1, bilag 2). Det kan have en indflydelse på den tilknytning lærerne får til de enkelte elever, og dermed lærerens rolle i klasserummet. Flere lærere beskriver i interviewene, at de kommer tættere på eleverne, fordi de har mere undervisning med klassen, og fordi der er færre elever. Lærer 4 siger, at hun som underviser i en flex-klasse kommer tættere på den elevtype, der i en almenklasse ville drukne eller sidde og gemme sig lidt. Hun fremhæver også, at hun har oplevet elever, som blomstrer op i flex-klassen, fordi de tør række hånden op og være en del af undervisningen (Interview 3, bilag 4). Disse udsagn kan tyde på, at eleverne oplever et bedre klassefællesskab, hvor de føler sig set og anerkendt, hvilket kan resultere i opfyldelsen af samhørighedsbehovet (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 53-56).

Hvis der kigges på, hvordan undervisningen i flex-klasserne tilrettelægges i forhold til tolærerordninger, kan der ses på interviewet gennemført med den pædagogiske konsulent:

Du ved, når de så sender eleverne fra 8x, de 10, sender dem i praktik, så har du nogle lærere, der er frigjorte. De kan jo så gå ind og støtte de andre lærere i deres, så de kan lave mindre grupper og arbejde på en anden måde. (Interview 1, bilag 2)

Hermed menes der, at de lærere, som bliver fri, når en klasse er i praktik eller har andre arrangementer, kan være med i andre læreres undervisning som ressourcepersoner. Oftest vil disse lærere dog antage en mere assisterende rolle i undervisningen, hvor almenlæreren står for selve undervisningen.

Sammenfattende kan det fremhæves, at flex-klassen er et praktisk eksempel på omsætningen af punktet kortere skoledage fra kvalitetsprogrammet og at implementeringen kan øge elevernes motivation og trivsel.

Fornyelse og slankning af folkeskolens læreplaner

Kvalitetsprogram

Et andet punkt under "Frihed under ansvar" er en reducere af mål, hvor mere end 9 ud af 10 mål skal fjernes i nye læreplaner. Regeringens begrundelse herfor er, at "Den stramme styring af undervisningens indhold kan spænde ben for lærernes mulighed for at skabe en varieret undervisning" (Regeringen, 2023, s.18). Regeringen kritiserer ligeledes, at der ikke er tilstrækkelig sammenhæng mellem det teoretiske og praktiske indhold i skolen, og at det er for detaljeret og abstrakt beskrevet. Reduceringen af målene skal give bedre muligheder for tilrettelæggelse af undervisningen efter elevernes niveau og bidrage til, at undervisningen bliver mere motiverende med mulighed for fordybelse (Regeringen, 2023, s. 18). Forslagene fra regeringen bygger på Reformkommissionens (2023, s. 21) anbefalinger om udvikling af læreplaner i alle fag med et større praksis- og anvendelsesorienteret fokus. At arbejde mere praksis- og anvendelsesorienteret er ligeledes ideen i teorien om praksisfaglighed (Danmarks Evalueringsinstitut, 2019, s. 5). Denne form for undervisning kræver, at læreren kan tænke undervisning på en anden måde end den klassiske undervisning. Denne måde at tænke læring og undervisning på er ikke en ny tilgang og kan allerede ses i Deweys forståelse af læring og undervisning. Han kritiserer den traditionelle undervisning for ikke at tage hensyn til unges interesser og egne undersøgelser. Deweys erfaringsbegreb baserer sig på, at eleven både skal eksperimentere og undersøge i undervisningen, og at eleven skal forstå betydningen af handlingen og reflektere over den. I undervisningen ville det betyde, at læreren skal tilrettelægge den, så eleverne får mulighed for at interagere med omverdenen, at eksperimentere og deltage aktivt, hvorigennem der skabes et rum for deres erfaringer (Højlund, 2020 s. 103-108).

Et eksempel på denne form for praksisfaglig undervisning kan være anvendelsesorienteret matematikundervisning i emnet statistik. Her kunne der arbejdes med konkrete hverdagssituationer indenfor statistik, for eksempel de statistikker, eleverne kunne møde i hverdagen i blandt andet nyhederne og på nettet. Eleverne kunne eksperimentere med forskellige måder at fremstille statistiske undersøgelser på. For eksempel hvordan de hensigtsmæssigt kan præsentere deres resultater. Herunder kunne læreren sammen med eleverne reflektere over brugbarheden af forskellige metoder for at repræsentere sine data. Dette eksempel på et praksisfagligt forløb tager primært udgangspunkt i hverdagskonteksten, hvor eleverne arbejder med konkrete aspekter, de møder i hverdagen. Der kan desuden argumenteres, at eksemplet tager udgangspunkt i samfundskonteksten, hvor eleverne forberedes på at være aktive medborger i et demokratisk samfund (Dahlbæk et al., 2020, s. 32-33). I forlængelse deraf anvendes begrebet kritisk tænkning, som er en

central demokratisk kompetence og indebærer, at en person kan "indsamle, fortolke, analysere og evaluere viden og information, og at kunne stille relevante spørgsmål, samt vurdere kilder og forskellige påstandes gyldighed" (Børne- og Undervisningsministeriet, 2019, s. 11). Ved at arbejde med vurdering af statistikker i matematikundervisningen, kan elevernes evne til at tænke kritisk udvikles, og eleverne lærer at tage stilling i et demokratisk samfund. Helt konkret betyder det, at eleverne kan analysere og evaluere de statistikker de møder i hverdagen, samt at de kan vurdere kildernes troværdighed og gyldighed. Dette gør eksemplet ligeledes erhvervsrettet og praksisnært, da det er "rettet mod en virkelig praksis uden for skolen" (Danmarks Evalueringsinstitut, 2019, s. 5).

Den praksisfaglige undervisning kan understøtte elevernes motivation, idet den tager afsæt i elevernes kompetencer og interesser og dermed kan imødekomme elevernes behov for selvbestemmelse. Idet undervisningen tilrettelægges praksisnær og relateres til verden uden for skolen, kan eleverne se en mening med undervisningens indhold, hvilket kan have indflydelse på deres indre motivation. Det er vigtigt, at eleverne har valgmuligheder for at opleve selvbestemmelse (Skaalvik og Skaalvik, 2015, s. 53). I eksemplet med statistikundervisningen får eleverne valgmuligheder, hvor de statistiske undersøgelser kan vælges efter egen interesse. Elevernes behov for kompetence kan i praksisfaglig undervisning dækkes, i det der arbejdes med åbne problemstillinger, en høj grad af elevstyring og opgaver, hvor eleverne kan arbejde på deres eget niveau (Dahlbæk et al., 2020, s. 34).

Teorien om mestringsforventninger præciserer, at elevernes erfaringer med at mestre, har indflydelse på deres fremtidige mestringsforventninger. Som redegjort, tager mestringsforventninger afsæt i forskellige faktorer (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s.13). Den første, hvilke opgaver eleverne skal arbejde med, kan holdes sammen med foregående punkt i analysen, som er, hvordan praksisfaglighed kan være med til at dække elevernes behov for at føle sig kompetente. Differentierede opgaver med en åben tilgang, hvor eleverne kan arbejde på deres eget niveau, kan bidrage til elevernes følelse af at være kompetente og at kunne mestre. Differentiering kan yderligere have indflydelse på den næste faktor, Skaalvik og Skaalvik (2015) nævner, det er arbejdsforholdene. Eleverne vil med den praksisfaglige undervisning få en større variation i arbejdsforholdene og metoder, som kan have en positiv virkning på deres mestringsforventninger. Arbejdsforholdene kan ligeledes omhandle den vejledning og hjælp eleverne får til de stillede opgaver. Det er samspillet mellem disse faktorer, der er essentielt for at påvirke og forbedre elevernes mestringsforventninger. Ligeledes spiller den næste faktor, tidsaspektet, en rolle for elevernes forventninger til en given opgave. Regeringen ønsker, at de nye læreplaner bliver

markant slanket og har fokus på det centrale kernestof i alle skolens fag (Regeringen, 2023 s. 18). Denne forandring kan bevirke, at læreren har mere tid til enkelte indholdsområder, og kan gå i dybden i de emner, hvor der er behov. Eleverne vil kunne få mere tid til enkelte opgaver eller større projekter, som kan have en positiv indflydelse på deres mestringsforventninger. Sammenfattende kan der siges, at praksisfaglig undervisning er en mulighed for at påvirke elevernes mestringsforventninger, og dermed deres motivation positivt.

Flex-klasser

Det år mere, eleverne i flex-klassen har, kan være med til at tage presset ud af undervisningen, da lærerne har mere ro for at gennemføre undervisningen efter elevernes niveau og læringstempo. I interviewet med lærer 1, som har været med til at starte flex-klasserne i skoleåret 2019/2020, beskrives flex-klasserne således:

I flexklassen har de jo tre år til stoffet, der er tænkt til to skoleår. Derfor tænker jeg, at flexklassen er tænkt til de elever, der har brug for lidt mere tid, lidt flere gentagelser og evt. også lidt en anden tilgang. Der er mulighed for flere praktiske tiltag og praktikperioder. Der er færre lærere, der underviser en flex-klasse, hvilket gør, at de gode relationer kan opstå. (Interview 3, bilag 4)

Citatet viser, at denne lærer ser flex-klasserne som en fordel for de elever, der har brug for mere tid til at opnå de færdigheder og kompetencer, der skal opfyldes. Når undervisningen tilrettelægges på den måde, tager den højde for elevernes mestringsforventninger. Som nævnt kan elevernes forventning til en opgave påvirkes af forskellige faktorer (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 13). Både opgavetype, arbejdsforholdene, afsat tid og hjælpemidler bliver i flex-klassen tilpasset til de individuelle behov eleverne har og dermed kan de give dem mulighed for at opleve mestring. Hvis eleverne gentagne gange føler, at de lykkes med at udføre opgaver, vil det på længere sigt bidrage til positive mestringsforventninger.

I flex-klasserne arbejdes der ikke kun med elevernes mestringsforventninger, men også med praksisfaglighed. Ifølge den pædagogiske konsulent skal de tre år i flex-klasserne forstås således:

De har ikke et år mere matematik, et år mere dansk og altså det er ikke det det skal bruges for. Altså ideen med konceptet er, at den skal være meget erhvervsorienteret, den skolegang, altså de der 3 år. Og så ideen med det er også, at de derved vil være erhvervsorienteret, får rigtig meget praktik, får rigtig meget erhvervs erfaring og bliver

faktisk trænet hen imod at kunne gå ud og tage en uddannelse og bestå en ESA.
(Interview 1, bilag 2)

Det vil med andre ord sige, at fokus ikke skal ligge på den almindelige undervisning i skolens fagrække, men at eleverne forberedes på erhvervslivet og får viden og erfaringer indenfor det. At undervisning skal være erhvervsrelateret, er et af de elementer, som bidrager til en mere praksisfaglig undervisning (Dahlbæk et al., 2020, s. 34). Denne tilgang til undervisningen bekræftes ligeledes af lærerne i flex-klasserne, der nævner den meget erhvervsrelaterede og praksisnære undervisning. Lærer 3 giver udtryk for, at undervisningen i flex-klasserne kan variere fra den traditionelle klasseundervisning til en mere praktiskorienteret tilgang (Interview 3, bilag 4). Den mere praktiske tilgang kan relateres til praksisfaglighed, hvor elevernes praktiske færdigheder skal trænes i undervisningen (Dahlbæk et al., 2020, s. 34). På trods af, at lærerne i flex-klasserne inddrager praksisfaglige elementer, er lærerne bevidste om, at der er mulighed for forbedring. I forlængelse heraf siger lærer 4, "at man skulle fokusere endnu mere på alternative læringsmetoder, hvor det måske var en mere praktiskorienteret didaktik, man kørte over hele linjen" (Interview 3, bilag 4). Lærer 1 redegør for, ønsket om at hendes undervisning "var meget mere praktisk eller fandt sted ude i det virkelige liv, men jeg må desværre indrømme, at det ikke er tilfældet (hos mig)" (Interview 3, bilag 4). Der kan dermed siges, at flex-klassernes undervisning på dette tidspunkt er opmærksomme på, at anvendelsen af praksisfaglige elementer er relevante for elevers læring og trivsel, men at der stadig er mulighed for forbedring så der fremtidigt arbejdes endnu mere med praksisfaglighed.

Mere praktisk undervisning og valgfrihed til de ældste elever

Uddannelse og job som nyt fag i 7.-9. klasse og erhvervspraktik til alle

Kvalitetsprogram

Statsministeriet (2022, s. 19-20) påpeger på den ene side behovet for, at flere unge fremover skal vælge erhvervsuddannelser for fremtidigt at kunne støtte samfundets behov. På den anden side viser forskningen, at en stor del elever fravælger de erhvervsrettede uddannelser (Danmarks Evalueringsinstitut, 2021, s. 19). Desuden har der i år 2022 været 43.000 unge som ikke var i uddannelse eller beskæftigelse, som tydeliggør problematikken (Børne- og Undervisningsministeriet, 2023b). Dette dilemma tages der højde for i regeringens kvalitetsprogram. I punktet "Mere praktisk undervisning og valgfrihed til de ældste elever" fremgår det, at der skal ske ændringer i, hvordan undervisningen og skolen forbereder eleverne til videre uddannelse. Fremover skal der være mere fokus på, at eleverne kommer i

kontakt med erhvervslivet på forskellige måder. Dertil skal karrierelæring og erhvervspraktikker udgøre en større del af elevernes udskolingsfase (Regeringen, 2023, s.21).

Indtil videre er erhvervspraktik i 8. og 9. klasse frivillig, hvor eleverne kan ønske om at komme i praktik (Folkeskoleloven, § 9 stk. 3). Dette skal ændres og praktikken bliver obligatorisk for alle elever i enten 7., 8. eller 9. klasse (Regering, 2023, s. 23). Idet eleverne skal ud i praktik, bliver de nødt til at tage stilling til egne evner, interesser og værdier, samt overveje mulige karriereveje. Egen karrierevalg kan være udfordrende at tage stilling til og eleverne skal understøttes i denne proces (Børne- og Undervisningsministeriet, 2023c). Hvis job og uddannelse bliver et nyt fag i udskoling, har eleverne mulighed for at få denne støtte. Ideen med faget job og uddannelse er blandt andet at give eleverne et overblik over alle de muligheder som uddannelsessystemet og arbejdslivet byder på (Regering, 2023, s. 23).

Erhvervspraktik i folkeskolen kan fremme elevernes indre motivation, eftersom alle tre behov fra selvbestemmelsesteorien, kan opfyldes (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 52-56). Eleverne har selv mulighed for at vælge, hvor de vil gennemføre deres praktik. Der formodes, at eleverne vælger et praktiksted ud fra egne interesser og personlige præferencer. Dette kan frembringe en følelse af selvbestemmelse, da de selv har et meningsfuldt valg, angående deres egen læring og fremtid. Kompetencebehov kan blive dækket af, at eleverne har mulighed for at udvikle færdigheder og kompetencer indenfor en bestemt praksis. Her er det af væsentlig betydning, at eleverne får nogle arbejdsopgaver, som er på et passende niveau, så de har mulighed for at føle sig kompetente. Der vil endvidere være potentiale for, at samhørighedsbehovet dækkes, hvis eleverne har mulighed for at etablerer positive relationer med kollegaer på praktikstedet og føler, at deres arbejde bliver anerkendt. Med henblik på, at eleverne har mulighed for opfyldelsen af de tre psykologiske behov og får en positiv oplevelse ud af praktikken, er det essentielt, at praktikstedet er klar over deres funktion. Af den grund kan det være en fordel, hvis folkeskolerne samarbejder med arbejdsgivere inden for forskellige erhverv for at sikre eleverne en positiv oplevelse. Samarbejdet kan ligeledes gavne elever, som ikke selvstændigt finder et praktiksted. Alternativt kan skolerne informere de eksterne praktiksteder om deres opgave, og ligeledes være i tæt kontakt med eleverne, når de er ude i praktik. Juniormesterlære, som nævnes i kvalitetsprogrammet, kunne modvirke denne problematik, at praktiksteder ikke tager tilstrækkeligt hensyn til elevernes behov. Ved juniormesterlære har eleverne mulighed for at kobles på en virksomhed eller en erhvervsskole 1-2 dage om ugen. Praktikstederne indgår et tæt samarbejde med folkeskolerne for at sikre, at eleverne trives. Denne praktikmulighed kan medvirke til at

motivere de elever, som er skoletrætte, eller allerede i udskolingen ved, at de gerne vil fortsætte på en erhvervsuddannelse. (Regering, 2023, s. 21).

Praktik og juniormesterlæring kan dermed bidrage til, at erhvervsuddannelser bliver mere synligt for eleverne, og giver eleverne mulighed for at afprøve deres karrierevalg allerede i folkeskolen. Dette kan være med til at imødegå problematikken om, at kun halvdelen af de elever, som i 8.klasse havde planer om at gennemføre en erhvervsuddannelse også begyndte på den (Danmarks Evalueringsinstitut, 2021, s. 28).

Praktikophold kan bidrage til udvikling af elevernes mestringsforventning, idet der kan arbejdes med de fire kilder, der kan ligge til grund for elevens mestringsforventninger (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 15). For det første, så kan eleverne gennem praktikophold tilegne sig erfaringer, som kan bidrage til elevernes forståelse og indsigt i egne styrker og svagheder. At afprøve disse i praksis kan føre til, at elevernes forventninger til sig selv udvikles positivt. Dette vil især være tilfældet, hvis eleverne tilegner sig nogle erfaringer og tilhørende succesoplevelser, som anerkendes af enten læreren eller en anden ansvarlig person på for eksempel praktikstedet, i form af positiv feedback.

I teori afsnittet om karrierelæring præsenteres fire niveauer, hvilke der med fordel kan arbejdes med i forlængelse af ovenstående (Thomsen, 2014, s. 12). For at eleverne kan bevæge sig fra det laveste niveau, som er at opdage de forskellige erhverv, til i sidste ende at forstå de forskellige karrierer og træffe kvalificerede beslutninger om deres fremtidige karrierevej, er det vigtigt, at eleverne lærer om karrierer i forskellige kontekster (Børne- og Undervisningsministeriet, 2023c). Det kan eksempelvis opnås ved, at eleverne udveksler erfaringer fra deres praktikperioder, hvor der reflekteres over deres oplevelser. Når eleverne reflekterer over egne og andres praktikophold, får de et overblik over de forskellige erhverv og hvilke værdier, interesser og styrker der lægges vægt på. En anden mulighed for at implementere karrierelæring kan ifølge Børne- og Undervisningsministeriet (2023c) være, at karrierelæring integreres i elevernes forskellige fag, og ikke kun adskilt som et separat fag. Konkret kan der arbejdes med at synliggøre sammenhængen mellem fagenes indhold og dens relevans for forskellige karrierer. Hvis der i matematik arbejdes med emnet geometri, kan det perspektiveres til bygningskonstruktører, arkitekter eller grafisk designere, som arbejder med geometri i deres hverdag. Dette kan ligeledes være med til, at eleverne kan se en mening i det, der læres i de forskellige fag, og hvordan det kan være relevant udenfor skolen. På den måde kan det bidrage til at opfylde elevernes behov for meningsfuld undervisning og styrke deres selvbestemmelseskompetence (Skaalvik & Skaalvik, 2015, s. 52-53).

Flex-klasse

I flex-klasserne arbejdes der med, at eleverne opnår en tilfredsstillende folkeskoleeksamen. Vigtigere er, at eleverne får en idé om, hvad de skal efter de har afsluttet flex-klasserne. Dette bekræftes af lærer 1, som ytrer, at målet for undervisere i flex-klasserne er, at alle elever ved, hvad de skal efter niende klasse (Interview 3, bilag 4). Ligeledes fremhæver den pædagogiske konsulent, at: "Målet er, at et ungt menneske finder den vej, som er passende, og derfor er alt forarbejde omkring karrierelæring, det så er så ufatteligt vigtigt" (Interview 1, bilag 2).

I flex-klasserne indtænkes alle fire niveauer af karrierelæring (Thomsen, 2014, s. 12; Børne- og Undervisningsministeriet, 2023c). For at informere eleverne om de forskellige erhverv og give dem mulighed for at opleve disse, skal eleverne ud i flere praktikperioder. I løbet af elevernes udskolingsforløb er der obligatoriske praktikperioder på i alt 10 uger, som fordeles på de tre år, eleverne går i 8x, 9x og 9x-plus. Desuden har eleverne mulighed for at tage ud i ekstra frivillig praktik. Lærerne og tidligere elever oplever, at praktikperioderne giver mulighed for at få afprøvet forskellige erhvervsområder, hvilket kan være med til at afklare deres fremtidige uddannelsesvalg (Interview 3, bilag 4 og interview 5, bilag 6). De nuværende eleverne oplever ligeledes, at praktikken er en mulighed at se forskellige erhvervsområder, hvilket de giver udtryk for, da de bliver spurgt, hvad de synes om muligheden at komme ud i flere praktikperioder. De adspurgte elever har været i flex-klassen i et halvt år og indtil videre ikke valgt at tage ud i ekstra praktik. Eleverne er ikke desto mindre åbne for at tage imod tilbuddet, hvis de skulle finde et godt sted. "Fordi jeg finder praktik bedre end skole" svarer en elev på spørgsmålet om, hvorfor vedkommende kunne tænke sig at frivilligt tage ud i mere praktik (Interview 4, bilag 5).

Den pædagogiske konsulent ytrer, at det er vigtigt, at eleverne får mulighed for at reflektere over praktikken og det ikke er nok, at læreren spørger ind til, hvordan praktikken er gået (Interview 1, bilag 2). Refleksionen over egne oplevelser fra praktikken ville svare til niveau to af karrierelæring. På nogle af skolerne arbejdes der blandt andet med et koncept som hedder milife, hvor eleverne får indsigt i egne styrker, interesser, værdier og mulige karriereveje, hvilket dermed giver eleverne mulighed for at arbejde med det tredje niveau af karrierelæring (Interview 1, bilag 2). På andre skoler har der været en ekstern coach koblet til flex-klasserne, som introducerede eleverne til alle de forskellige muligheder de har efter folkeskolen og vejleder dem igennem processen. Ifølge lærer 1 har det været en vigtig del af elevernes karrierelæring, som er med til at opfylde det fjerde niveau (Interview 3, bilag 4). Den pædagogiske konsulent påpeger, at det kan være en udfordrende proces for eleverne at

forholde sig til egne karrierevalg, og at karrierelæring kan være en metode for at håndtere denne udfordring (Interview 1, bilag 2).

Sammenfattet ses der, at arbejdet med karrierelæring er relevant for, at eleverne kan træffe begrundede karrierevalg.

Diskussion

I det følgende diskuteres udfordringer og potentialer som flexkonceptet kan medføre som implementeringsmulighed af regeringens kvalitetsprogram.

Potentialer og udfordringer

I analysen er vi kommet frem til, at den ekstra støtte, som der er mulighed for i flex-klasserne i forbindelse med forlængelsen af deres udskolingsfase, gør en forskel for elevernes generelle læring og trivsel. Både de nuværende og tidligere flex-klasse elever giver udtryk for, at det ekstra år de har, giver dem mulighed for at forbedre sig og er med til at øge deres chancer for at opnå en tilfredsstillende afgangseksamen (Interview 4, bilag 5 og interview 5, bilag 6). Det kan dog ikke direkte perspektiveres til kvalitetsprogrammet. Derimod kan et ekstra år i skole være et argument eller en begrundelse for, at elever i de danske folkeskoler vælger at fortsætte i 10. klasse, hvor de har et år mere til at blive klar til videre uddannelse. Forskellen mellem flex-tilbuddet og 10. klasse er dog, at eleverne i flex-klasser som regel arbejder hen imod en tilfredsstillende ESA, som de kan bruge til videre erhvervsuddannelser (Interview 2, bilag 3). Derimod bruges det ekstra år i 10. klasse af eleverne fortrinsvis til at forberede sig til videre gymnasial uddannelse (Danmarks Evalueringsinstitut, 2018, s. 9-10).

Der kan diskuteres, om reducere af målene, som det foreslås i kvalitetsprogrammet, og forlængelsen af skoletiden med et år i flexklasser, kan have samme mål og eventuel effekt på elevers læring og motivation. I forhold til kvalitetsprogrammet har vi analyseret, at reducere af målene kan bidrage til en mere anvendelsesorienteret og varierende undervisning, da læreren har mere frirum i at planlægge undervisningens indhold. I flex-klasser skabes dette frirum med forlængelsen af udskolingsfasen, der tager udgangspunkt i SchulG § 43 stk. 3. På de danske folkeskoler er det efter den aktuelle danske folkeskolelov ikke en mulighed. For at den praksisfaglige undervisning kan have indflydelse på elevernes motivation, skal den ifølge vores analyse ligeledes tage højde for elevernes mestringsforventninger og behov for opfyldelsen af de psykologiske behov, som læreren dermed skal indtænke i tilrettelæggelsen af undervisningen.

En af de udfordringer, der kan ligge i en mere praksisfaglig undervisning, kan være, at den kræver mere planlægning fra lærerens side, hvilket flex-klasse lærerne giver udtryk for. I analysen har vi set på flere citater af lærere, der vurderer det som en udfordring at bibeholde det anvendelsesorienterede fokus. Lærer 3 fremhæver, at det stiller mere krav om fleksibilitet, og at det kan være ressourcekrævende at planlægge undervisningen i en flex-klasse. Der nævnes, at selvom denne tilgang til undervisning allerede medtænkes i flex-klasserne, så ønsker lærerne at der sættes et endnu større fokus på praksisorienteret didaktik (Interview 3, bilag 4). Den pædagogiske konsulent ser også en udfordring i at få de lærere der har taget en studentereksamen og har en ren teoretisk uddannelse til at indse, at de skal arbejde meget mere praksisfagligt (Interview 1, bilag 2).

Et andet punkt, der er relevant at se på, er, hvilken elevgrupper flex-klasserne henvender sig til. Et af målene med omstrukturering af folkeskolen er ifølge regeringen, at der skal være plads til alle elever i de regulære skoletilbud (Regering, 2023, s. 4-5). Dette kan være et af potentialerne, der kan ligge i flex-klasserne. Som udgangspunkt er flex-klasserne ikke tænkt som specialklasser, men som et alternativt tilbud i den almindelige folkeskole. I forhold til flexkonceptet nævner afdelingslederen på den ene side, at optagelsen i flexklassen forudsætter, at eleverne er motiveret for skolegangen, men ikke trives i de regulære klasser og dermed ikke er en form for specialklasse (Interview 2, bilag 3). Lærerne oplever på den anden side, at der ofte er en del elever i flex-klasserne, som ikke viser en særlig stor indsats eller motivation. Endvidere er der efterhånden mange elever i flex-klassen, der har særlige behov som autisme, psykologiske problemer eller andre former for kroniske sygdomme, som nogle af lærerne giver udtryk for kan være udfordrende (Interview 3, bilag 4). Selvom flexkonceptet i teorien ikke henvender sig til elever med diagnoser, kan det være en mulighed for disse elever at opnå folkeskolens afgangseksamen. Dermed kunne flex-klasserne være et alternativ til specialtilbud, hvor eleverne ofte ikke opnår en afgangseksamen, fordi de for eksempel ikke aflægger alle 9.-klasseprøver. I året 2019 var der ca. 40% af eleverne, der afsluttede 9. klasse på et specialtilbud, der ikke har aflagt nogle af prøverne (Børne- og Undervisningsministeriet, 2021, s. 14-16).

I kvalitetsprogrammet kommer det til udtryk, at der skal være mere fokus på elevernes uddannelses- og karrierevalg. Til det formål skal de indtil videre frivillige praktikperioder blive obligatoriske. Karrierelæring og forberedelse til videre uddannelse er et punkt, som der i flex-klasserne vægtes højt. I stedet for én uge, som skal være obligatorisk i enten 7., 8. eller 9. klasse på de danske folkeskoler, er det 10 ugers praktik i flex-klasserne.

I analysen er vi kommet frem til, at praktikken er en vigtig faktor, så eleverne kan få indblik i, hvad det praktiske arbejdsliv rummer. Sammenfattende kan der siges, at flex-klasserne har en del mere praktik og mulighed for at gøre sig erfaringer med erhverv og arbejdslivet uden for skolen. Da eleverne i de danske folkeskoler fremadrettet kun kommer til at have en enkelt obligatorisk praktikperiode, er det på baggrund af vores analyse, endnu mere relevant at denne periode reflekteres sammen med klassekammerater eller lærere.

I kvalitetsprogrammet foreslår regeringen implementeringen af faget job og uddannelse, hvor der konkret skal arbejdes med elevernes uddannelses- og karrierevalg (Regeringen, 2023, s. 23). Dette fag kan give eleverne nødvendige forudsætninger for at reflektere og bearbejde praktikperioder. I analysen er vi ligeledes kommet frem til, at det er vigtigt, at eleverne arbejder med karrierelæring i forskellige sammenhænge, blandt andet i deres regulære fag. Dette kan ikke kun bidrage til, at eleverne bliver mere motiveret i den regulære undervisning, fordi de kan se en relevans i at lære om et specifikt emne, men også, at de forskellige erhverv bliver mere konkrete. På den ene side kan der siges, at faget job og uddannelse er en mulighed for at arbejde med elevernes karrierelæring og valg, men at der på den anden side også skal arbejdes med det i den regulære undervisning, som prøves at medtænkes i flexkonceptet.

En af de største udfordringer, der ligger i implementering af flex-klasser i praksis, er de økonomiske midler. Manglen af disse har blandt andet bidraget til, at der ikke længere er tilknyttet en coach på den ene skole med flex-klasser, hvilket lærer 1 anser som et stort tab i forhold til elevernes karrierelæring (Interview 3, bilag 4). Både lærere, afdelingslederen og den pædagogiske konsulent er enig i, at flex-klassernes fremtid er afhængig af økonomien. I forlængelse af det fremhæver afdelingslederen, at han er bekymret for, at der på grund af manglende økonomiske ressourcer lukkes ned for sådanne tilbud og at det ville betyde, at man ville tabe nogle børn, der ellers kunne have fået en afgangseksamen (Interview 2, bilag 3).

Hvad er folkeskolens opgave?

I analysen er vi kommet ind på, at målet med flex-klasserne ikke er mere undervisning i form af fagrelateret undervisning, men at eleverne bedre skal forberedes på erhvervslivet. Flere lærere og den pædagogiske konsulent har fremhævet, at formålet i flex-klassen er forberedelsen til en afgangseksamen efter 9. klasse. Ligeledes behandles i regeringens kvalitetsprogram, at eleverne forberedes mere effektivt på videre uddannelses- og karrierevalg. Det kan lede frem til spørgsmålet, hvor meget fokus folkeskolen skal have på at forberede eleverne til videre uddannelse.

Ifølge forskningen er der en del danske folkeskoleelever, som ikke føler sig klar til at skulle træffe et valg om at gennemføre en erhvervsuddannelse og ligesom elever i flex-klassen, vælger at forlænge deres udskolingsforløb med et år ved at fortsætte i 10. klasse (Danmarks Evalueringsinstitut, 2018 s. 12). Hvis kvalitetsprogrammet implementeres i praksis, har eleverne mulighed for endnu mere støtte til videre uddannelsesvalg, da praktik og karrierelæring bliver en del af deres udskolingsfase og ikke noget, som eleverne skal til- eller fravælge. Der kan argumenteres for, at det kan modvirke problemet om, at mange unge ikke er i gang med en ungdomsuddannelse eller ikke forventer at gennemføre en videre uddannelse, da de tidligt i deres skoleforløb har mulighed for at blive vejledt i deres karrierevalg (Børne- og Undervisningsministeriet, 2021, s. 40-45; Christensen & Beuchert, 2019, s.163). Der bør understreges, at folkeskolens opgave ikke udelukkende er at forberede eleverne til at gennemføre en erhvervsuddannelse.

Ser vi på folkeskolens formålsparagraf, lægges der i §1 fokus på elevernes kundskaber, færdigheder og videre uddannelse, samt deres forståelse af kultur, historie og natur (Folkeskolelov, §1). Der kan ses et fokus på elevernes læring i skolen i de emner og fag, der bliver undervist i. I stk. 2 nævnes elevernes fantasi, erkendelse, og at eleverne skal få tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle. Her rykkes fokus på elevernes personlige læring i forhold til deres fremtid. Formålsparagraf stk. 2 kan kobles til karrierelæring, hvor eleverne skal lære om egne styrker og muligheder, samt reflektere over det, for at træffe et begrundet karrierevalg. I stk. 3 redegøres der for, at folkeskolens opgave er at forberede eleverne til deltagelse og medansvar i et samfund med frihed og folkestyre (Folkeskolelov, §1). Folkeskolens opgave er en form for tredelt, hvis man ser på indholdet. Der lægges i folkeskoleloven fokus på såvel den personlige, sociale og samfundsmæssige dannelse af eleven, hvor karrierelæring kan være en mulighed for at arbejde med indholdet i stk. 2.

Der kan ud fra vores analyse konkluderes, at karrierelæring ikke udelukkende henvender sig til elevernes fremtidige uddannelse, men ligeledes arbejder med elevernes alsidige dannelse. Ud fra formålsparagraffen og forskningen på området, kan vi argumentere for, at folkeskolens opgave blandt andet er at forberede til videre uddannelse, så der mindskes andelen af unge, der ikke er under uddannelse eller har udfordringer med at træffe et uddannelsesvalg.

Konklusion

Formålet for denne opgave var at undersøge: Hvordan kan flexklasser være en mulig måde at implementere regeringens nye kvalitetsprogram for folkeskolen på? Vores undersøgelse er baseret på en fænomenologisk og kvalitativ tilgang til indsamling af empiri, hvilket ikke gør det muligt at generalisere resultaterne.

I analysen og diskussionen er vi kommet frem til, at flex-klasserne allerede realiserer flere af regeringens foreslåede tiltag. Et tiltag er afkortelsen af skoledagen, hvor flex-klasserne kan være et praktisk eksempel på implementeringen af dette. Ifølge vores analyse er det ikke primær forkortelse af skoledagen, som har en effekt på elevers indre motivation, men den mere varierede undervisning, som muliggøres i forbindelse med kortere skoledage.

Da der i de danske folkeskoler ikke uden videre kan tilføjes et ekstra år i elevernes udskolingsfase, som der er tilfældet i flex-klasserne, er vi kommet frem til, at reducere målene og tilrettelæggelsen af en mere praksisfaglig undervisning ligeledes kan være med til at øge elevernes motivation. Udfordringen med praksisfagligheden er ifølge de adspurgte lærere, at den kræver mere fleksibilitet, og at den kan være ressourcekrævende sammenlignet med den traditionelle undervisning. Ifølge vores analyse skal det fremhæves, at den anvendelsesorienteret- og praksisfaglige tilgang giver eleverne bedre muligheder for læring og trivsel og derfor bør medtænkes i undervisningen.

Det er især regeringens ønske om mere erhvervsrelateret tilknytning i form af karrierelæring og praktik, som flex-klasserne er et godt bud på. Analysen viser her, at fokus på karrierelæring gavner eleverne i at kunne træffe kritiske valg angående deres videre uddannelse, og kan bidrage til at imødegå problematikken om overgangsproblemet mellem folkeskolen og erhvervsuddannelsen. Videre så påvirker karrierelæring og praktik, ifølge vores analyse, elevernes behov for selvbestemmelse og mestringsforventninger, hvis der er mulighed for refleksion over disse praktikperioder. I diskussionen har vi fremhævet, at refleksioner over praktikken er særligt vigtigt, hvis elever kun har en enkelt praktikperiode, så de kan opnå mest mulig karrierelæring. I forlængelse af det har vi perspektiveret karrierelæring til folkeskolens formål og er kommet frem til, at det er vigtigt at forberede elever til at kunne foretage kvalificerede karriere- og uddannelsesvalg. Flex-klasser kan være en mulighed for elever med forskellige slags udfordringer at opnå folkeskolens afgangseksamen og dermed kan være et alternativ til specialtilbud.

Som der kan ses ovenfor, opfylder flex-klasser nogle af kvalitetsprogrammets tiltag og kan dermed være et praktisk eksempel på implementering. Der skal dog fremhæves, at flex-klasserne har mulighed for at opfylde mange af regeringens tiltag på baggrund af deres lokation i Tyskland og den tyske lovgivning. Det kan dermed ikke direkte perspektiveres til, hvordan tiltagene kan omsættes på den danske folkeskole. Måske kan flexklasserne dog ses som en inspirationskilde til at omsætte forskellige af regeringens tiltag i praksis.

Litteratur

- Bak, C. K. (2017). Kvalitative interviews som metode i pædagog- og læreruddannelsen. I: T.T. Engsig (Red.), *Empiriske undersøgelser og metodiske greb: grundbog til de pædagogiske professionsuddannelser*. (s. 47-73). Hans Reitzel.
- Bekendtgørelse af lov om folkeskolen. LBK nr. 90 af 29/01/2024. (2024)
- Bekendtgørelse af lov om Schleswig-Holsteinisches Schulgesetz (Schulgesetz - SchulG), LBK nr. GVOBl. 2007, 39, 276 af 24/1/2007. (2007)
<https://www.gesetze-rechtsprechung.sh.juris.de/bssh/document/jlr-SchulGSH2007V50IVZ>
- Bekendtgørelse af lov om Sydslesvigudvalget og visse tilskudsordninger for det danske mindretal i Sydslesvig, LBK nr. 725 af 15/06/2016. (2016)
- Brinkmann, S. (2014). Diskussion af kvalitativ interviewforskning. I: *Det kvalitative interview* (s. 179-202). Hans Reitzel.
- Brinkmann, S. (2020). Etik i en kvalitativ verden. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: en grundbog*. (3. udg.). (s. 582-600). Hans Reitzel.
- Børne- og Undervisningsministeriet. (2019). *Demokrati og medborgerskab: Vidensnotat*. EMU.
<https://emu.dk/sites/default/files/2019-09/Vidensnotat%20GSK%20og%20FRIT.pdf>
- Børne- og Undervisningsministeriet. (2021). *Elever der ikke aflægger alle obligatoriske 9.-klasseprøver*.
<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/publikationer/2021/210112-elever-der-ikke-aflaegger-alle-obligatoriske-9-klasseproever-ua.pdf>
- Børne- og Undervisningsministeriet. (2022, 18. marts). *Hvad vælger eleverne, når de forlader grundskolen efter 9. og 10. klasse i 2022?*
<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf22/marts/280322-hvad-vaelger-eleverne-naar-de-forlader-grundskolen-efter-9-og-10-klass.pdf>
- Børne- og Undervisningsministeriet. (2023a, 22. februar). *Kortlægning af sene skoledage 2022: februar 2020*.
<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/folke/pdf23/feb/230220-kortlaegning-af-sene-skoledage-2022.pdf>

Børne- og Undervisningsministeriet. (2023b, 18. august). *43.000 unge er hverken i uddannelse eller beskæftigelse*.
<https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2023/aug/230817-43-000-unge-er-hverken-i-uddannelse-eller-beskaeftigelse>

Børne- og Undervisningsministeriet. (2023c, 20. september). *Karrierelæring i udskolingen*. EMU.
<https://emu.dk/grundskole/uddannelse-og-job/fra-uddannelse-til-job/karrierelaering-i-udskolingen>

Børne- og Undervisningsministeriet. (2024, 23. april). *Ikrafttrædelsesoversigt*.
<https://www.uvm.dk/folkeskolen/folkeskolens-maal-love-og-regler/politiske-aftaler/folkeskolens-kvalitetsprogram/om-aftalen/ikrafttraedelsesoversigt>

Christensen, V. T., & Beuchert, L. (2019). Elevernes forventninger til fremtiden, tro på egne evner og mindset. I: V. T. Christensen (Red.), *PISA 2018: danske unge i international sammenligning* (s.159-172). VIVE. <https://www.vive.dk/media/pure/14477/3610793>

Dahlbæk, A., Bjørnemose Andersen, H., & Zachariassen, R. (2020). *Praksisfaglighed i skolen: anvendelsesorienteret undervisning*. Hans Reitzel.

Danmarks Evalueringsinstitut (2018). *Valget af 10. klasse: Unges veje mod ungdomsuddannelse*.
<https://eva.dk/Media/638366702247874428/Valget%20af%2010.%20klasse.pdf>

Danmarks Evalueringsinstitut (2019). *Kortlægning af folkeskolers arbejde med praksisfaglighed*.
<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf23/marts/230327-23051502-bilag-2-rapporten-kortligning-af-folkeskolers-arbejde-med-praksisfaglighed-432149820.pdf>

Danmarks Evalueringsinstitut (2021). *Unges valgproces og start på ungdomsuddannelse: Unges veje mod ungdomsuddannelse*.
<https://eva.dk/Media/638348656186224878/Unges%20valgproces%20og%20start%20paa%20ungdomsuddannelse.pdf>

Danmarks Evalueringsinstitut (2023). *Motivation og variation i udskolingen*.
<https://eva.dk/Media/638480953917534497/19575%20Motivation%20og%20variation%20i%20folkeskolen.pdf>

- Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. (2023, 26. januar). *Vedtægter for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V.*
<https://www.skoleforeningen.org/media/55hcb414/vedtaegter-for-dansk-skoleforening-for-sydslesvig-e-v-2023.pdf>
- Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. (2024). *Vores institutioner - Dansk Skoleforening.*
<https://www.skoleforeningen.org/praktiske-oplysninger>
- Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. & Sydslesvigudvalget. (2023, 10. november). *Resultataftale 2023.*
<https://www.skoleforeningen.org/media/0r3jov32/resultataftale-2023-med-underskrifter.pdf>
- Epinion & Pluss (2020). *Fleksibel tilrettelæggelse af skoledagen: evaluering af rammeforsøg i folkeskolen.*
<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf20/okt/201009-rapport-evaluering-af-rammeforsog-med-fleksibel-tilrettelaeggelse-ua.pdf>
- Højlund, C. (2020, 17. december). Praksisnær undervisning: Differentierede lærings- og deltagelsesmuligheder i undervisningen. *Studier i læreruddannelse og -profession*, 5(2), 97-115. <https://doi.org/10.7146/lup.v5i2.123521>
- Høyen, M., & Brinkkjær, U. (2018). *Videnskabsteori for de pædagogiske professionsuddannelser* (2. udg.). Hans Reitzel.
- Jacobsen, B., Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2020). Fænomenologi. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: en grundbog*. (3. udg.). (s.281-308). Hans Reitzel.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview: det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. (3. udg.). Hans Reitzel.
- Law, B. (2001). *New Thinking for Connexions and Citizenship*. The Centre for Guidance Studies for The Career-Learning Network.
https://warwick.ac.uk/fac/soc/ier/ngrf/effectiveguidance/improvingpractice/curriculum/ic_egs_new_thinking_for_connexions2001.pdf
- Reformkommissionen. (2023, maj). *Nye Reformveje 2.*
https://reformkommissionen.dk/media/27055/nye-reformveje-2_web.pdf

- Regeringen. (2017, 13. oktober). *Aftale om bedre veje til uddannelse og job*.
<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/fqu/2017/171115-fgu-aftaletekst.pdf>
- Regeringen (2018, 12. juni). *Aftale mellem regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti om styrket praksisfaglighed i folkeskolen*.
<https://www.regeringen.dk/media/5650/180612-aftale-om-styrket-praksisfaglighed-i-folkeskolen-ny.pdf>
- Regeringen. (2023, oktober). *Forberedt på fremtiden II: Frihed og fordybelse - et kvalitetsprogram for folkeskolen*. Børne- og Undervisningsministeriet.
<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf23/okt/231011-forberedt-pa-fremtiden-2-web.pdf>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54–67.
<https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Schunk, D. H., & Mullen, C. A. (2012). Self-efficacy as an engaged learner. I: S. L. Christenson, A. L. Reschly, & C. Wylie (Red.), *Handbook of Research on Student Engagement* (s. 219-235). Springer.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2015). *Motivation for læring: Teori og praksis*. Dafolo.
- Statsministeriet (2022). *Ansvar for Danmark - Det politiske grundlag for Danmarks Regering*.
<https://www.stm.dk/statsministeriet/publikationer/regeringsgrundlag-2022/>
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2020). Interviewet i samtalen som forskningsmetode. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: en grundbog*. (3. udg.). (s.33-64). Hans Reitzels Forlag
- Thomsen, R. (2014). *Karrierekompetence og vejledning i et nordisk perspektiv: Karrierevalg og karrierelæring*. Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande (NVL).
https://nvl.org/wp-content/uploads/2022/12/Karrierekompetence_og_vejledning_2014_dk.pdf
- Ågård, D. (2016). *Motivation*. Frederiksberg. Frydenlund